

Undir oki upplýsinga(r)

Upplýsingatækni og miðlun í skólalstarfi

Hvert er
verkið og
hver samdi?

Ja men hvor i verden befinner vi os nu?

Sixten Nordström ræðir við keppendur í hinum eftirminnilega sjónvarpsþætti *Kontrapunkt* sem sýndur var við miklar vinsældir á Norrænu sjónvarpsstöðunum á síðustu öld

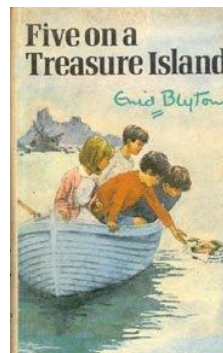

Stephen Fry hlustar meðan Stefan Mickisch leikur Tristan
hljóðinn á Steinway flygil Wagners í Bayreuth

[illegible]

	Personale	Ungrouped
Letter	9	10
Lettering	7	8
Letter	4	7
Letter (Letter)	9	10
Letter	6	9
Letter	8	10
Lettering	10	10
Lettering	9	10
Lettering	9	10
Letter	7	10
Letter	7	10

* Lettering: Lettering, Lettering

Hefur þetta hent þig oft, stundum, sjaldan eða aldrei

Ég hef...

- ✓ sleppt því að borða eða sofa vegna þess að ég vildi lesa bækur
- ✓ orðið pirraður/pirruð þegar ég get ekki verið að lesa bækur
- ✓ verið að fletta í bókum án þess að vilja endilega lesa þær
- ✓ varið minni tíma en ég ætti að gera með fjölskyldu minni eða vinum eða að vinna skólaferkefni vegna þess að ég var að lesa bækur
- ✓ reynt án árangurs að verja minni tíma í að lesa bækur

7 ■▲

Í guðanna bænum
viljið þið hugsa um
blessuð börn!

8 ■▲

Varúð, kvikmyndir!

Thus it appears that movies selected unwisely and indulged in intemperately will have a detrimental effect upon the health of children

(W.W. Charters, formaður Committee on Educational Research of the Payne Fund)

9 ■▲

Introduction

Every new medium of communication has in its time aroused anxiety—the cinema, radio, and at one time (a chastening thought) even reading. Now it is the turn of television. This present study was started at a time when public concern about the effects of television on children was at its height. There were few facts available about children's behaviour and reactions to viewing; there were also few documented facts about the way children spent their time before television came on the scene.

Television itself is continuously changing. For example, our main survey work was carried out in 1955 when only BBC television was on the air. When the second channel was introduced, we were able to make a small-scale study of its effects. Since then there have been further changes in programme content and transmission time. In minor ways, therefore, our data were out of date even before they were tabulated, but the major findings and conclusions have not been affected. The role of television in children's lives, the manner of children's reactions and the underlying principles that determine them remain constant in the face of the superficial changes in television itself.

Himmelveit, Oppenheim & Vince (1958) *Television and the child*, Oxford, Oxford University Press

10 ■▲

Introduction

Every new medium of communication has in its time aroused anxiety—the cinema, radio, and at one time (a chastening thought) even television. Now it is the turn of internet. This present study was started at a time when public concern about the effects of internet on children was at its height. There were few facts available about children's behaviour and reactions to viewing; there were also few documented facts about the way children spent their time before internet came on the scene.

Internet itself is continuously changing. For example, our main survey work was carried out in 1955 when only dial up connection was available but when broadband was introduced, we were able to make a small-scale study of its effects. Since then there have been further changes in programme content and transmission time. In minor ways, therefore, our data were out of date even before they were tabulated, but the major findings and conclusions have not been affected. The role of internet in children's lives, the manner of children's reactions and the underlying principles that determine them remain constant in the face of the superficial changes in internet itself.

Allar nýjungar á sviði máðlunar og samskipta hafa vakið fökk áhyggjum – kvikmyndir, útlarp og jafnvel (þó ómöglegt megi virðast), sjónvarpið. Nú er röðin komin að internetinu.

11 ■▲

No informed person can say simply that television is bad or that it is good for children.

For some children, under some conditions, some television is harmful. For other children under the same conditions, or for the same children under other conditions, it may be beneficial. For most children, under most conditions, most television is probably neither particularly harmful nor particularly beneficial.

This may seem totally cautious, or full of sound words, or, perhaps, academic gobbledygook to cover up something inherently simple. But the topic we are dealing with in this book is not simple. We wish it were. We wish it were possible to say simply that television has such and such an effect on children, and therefore that this kind of television is bad, this kind is good. Unfortunately, it just does not work that way. Effects are not that simple.

When we say something about the effect of television on children, we are really making a double-edged statement. That is, we are saying something about television and something about children. For example, if we say that a television program is "interesting," we are saying that the program has a certain quality to which certain children respond in a certain way we call "interest." If we say that a program is "boring," we are saying that the program has certain qualities to which children react in a certain other way.

In a sense the term "effect" is misleading because it suggests that television "does something" to children. The connotation is that television is the actor; the children are acted upon. Children are thus made to seem relatively inert; television, relatively active. Children are sitting victims; television hits them.

Nothing can be further from the fact. It is the children who are most active in this relationship. It is they who use television, rather than television that uses them.

As between two favorite images of the situation—the image of children as helpless victims to be attacked by television, and the image of

Enginn upplýstur einstaklingur getur haldið því fram að sjónvarpsefni sé annað hvort gott eða slæmt fyrir börn. Fyrir sum börn við sumar kröngumstæður er sumt sjónvarpsefniskaðlegt. Fyrir önnur börn við sömu kröngumstæður eða þau hin sömu börn við aðrar kröngumstæður getur sama sjónvarpsefni verið gagnlegt. Fyrir flest börn við flestar kröngumstæður er flest sjónvarpsefni sennilega hvorki sérlega skaðlegt né sérlega gagnlegt.

Schramm, Lyle & Parker (1961) *Television in the lives of our children*, Stanford, Stanford University Press

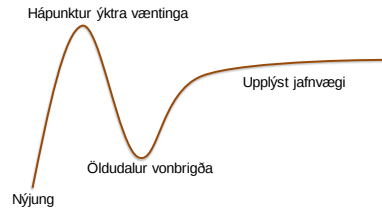
12 ■▲

Eimreiðin, 29. Árgangur 1923, 5-6. Hefi, Blaðsíða 374, Tófrar loftskýtaækjanna.

13

Hvernig bregst samfélagið við nýjungum? (Heinderickx, 2014; byggt á Gartner Hype Cycle)

14

ORÐRÆÐAN UM HIÐ TÆKNIVÆDDA SAMFÉLAG

- Meginstef:
 - Framtíð björt og góð (utopian)
 - Heimur versnandi fer (dystopian)
- Önnur stef eða undirstef:
 - Fálæti (downplay)
 - Þreyta (fatigue)
 - Forvitni (curiosity)
 - Ánægja (hedonism)

15

16

Tim Berners-Lee um netið og um tækninýjungar:

- The web is more a social creation than a technical one. I designed it for a social effect — to help people work together — and not as a technical toy.
- Legend has it that every new technology is first used for something related to sex or pornography. That seems to be the way of humankind.

17

18

Hversu langur skjáttími er hæfilegur

Sérfræðingar mæla með að börn undir tveggja ára séu hvorki að horfa á sjónvarp eða snjalltæki eða tölvur. Sem sagt, alls ekki. Fyrir tveggja til fimm ára börn er klukkustund talin hámark og fimm til átján ára aðeins tvær klukkustundir.

Þetta er samt aðeins viðmiðun – en æ fleiri rannsóknir birtast núna um mögulega skaðsemi bæði tækjanna sjálfra og líka þráðlausu netanna að ögleymdri birtunni og ljóstinu á skjánum. Kítu endilega á netið (í stutta stund) og skoðuðu hvað þar er að finna og þú munt án efa verða undrandi. Of mikil tölvunotkun getur ýtt undir athyglisröskun, svefntruflanir, einmanaleika og ofþyngd vegna hreyfingarleysis. Meira að segja þirringur, reiði og árasargirni að önefndri vanlíðan og tilhneigingu hvað varðar þunglyndi hefur verið tengt við of mikla tölvunotkun. Skoðuðu líka tölvufíki og hvað er best að gera til að hamla gegn slíkri þróun.

Tölvuvera eða samvera, Fréttatíminn 23. mars 2016

19

Hversu langur skjáttími er hæfilegur

Það fer eftir ýmsu og meðal annars eftir því hvað verið er að gera

20

[Netnotkun eykur líkur á andlegri vanheilsu](#)

[Fleiri börn glíma við sjálfsskaða](#)

21

Table 1: Comparison of EIU score in seven countries 2010 and 2013

	2010		2013		t-test t (df)
	Mean EIU	SD	Mean EIU	SD	
Belgium (BE)	1.33	0.42	1.55	0.65	-6.73 (1,065)***
Denmark (DK)	1.46	0.49	1.67	0.59	-5.89 (516)***
Ireland (IE)	1.58	0.59	1.75	0.72	-6.45 (1,131)***
Italy (IT)	1.26	0.46	1.34	0.53	-6.11 (690)*
Portugal (PT)	1.65	0.60	1.48	0.58	-4.23 (1,132)***
Romania (RO)	1.52	0.59	1.72	0.70	-3.96 (636)***
United Kingdom (UK)	1.63	0.65	1.71	0.70	-2.46 (1,148)*
All seven countries	1.49	0.56	1.61	0.66	-8.435 (7,661)***

Note: *p < 0.05; ***p < 0.001.

Škafupová, K., Ólafsson, K. & Blika, L. (2015) The effect of smartphone use on trends in European adolescents' excessive internet use. *Behaviour & Information Technology*

22

Table 1: Linear models predicting EIU

	Model 1				Model 2				Model 3				Model 4			
	B	SE	Beta	p	B	SE	Beta	p	B	SE	Beta	p	B	SE	Beta	p
(Constant)	1.603	.010		.000	1.325	.017		.000	1.318	.017		.000	1.328	.028		.00
Parental mediation																
Active involvement (B-D)	-.005	.002	-.023	.007	.002	.002	.008	.399	.004	.002	.008	.077	.000	.002	.000	.96
Restrictions (B-D)	-.007	.003	-.179	.000	-.008	.004	-.021	.025	-.009	.004	-.024	.013	-.014	.004	-.048	.00
Monitoring and technical solutions (B-D)	.006	.002	.020	.018	.009	.003	.032	.000	.007	.003	.025	.012	.003	.003	.012	.22
Parents' Internet use																
Parent uses the Internet daily					-.058	.011	-.044	.000	-.058	.011	-.044	.000	-.029	.012	-.023	.01
Demographics																
Girls (compared with boys)					-.015	.009	-.014	.079	-.015	.009	-.014	.085	-.010	.009	-.009	.23
Age					.016	.003	.049	.000	.016	.003	.050	.000	.018	.003	.076	.00
Child's Internet use																
Age of first Internet use					.000	.002	.000	.984	.000	.002	.000	.983	.002	.002	-.014	.17
Time spent online (hours)					.112	.005	.230	.000	.111	.005	.219	.000	.113	.005	.216	.00
Online activities (out of 17)					.019	.002	.119	.000	.019	.002	.119	.000	.022	.002	.149	.00
Digital skills (out of 8)					.012	.002	.053	.000	.012	.002	.053	.000	.008	.002	.037	.00
Child has been bothered online					.239	.012	.156	.000	.290	.033	.189	.000	.285	.032	.179	.00
Interaction between being bothered and...																
Active involvement									-.015	.006	-.063	.007	-.016	.006	-.062	.00
Restrictions									.009	.010	.011	.340	.012	.010	.016	.22
Monitoring and technical solutions									.013	.007	.024	.003	.013	.007	.024	.04
Random-effects parameters																
Constant													.114	.017		.00
Residual													.489	.003		.00

Model 1: $F_{(4, 1020)}=193.44$; $p < .001$; $R^2 = .933$.

Model 2: $F_{(14, 1224)}=230.84$; $p < .001$; $R^2 = .960$.

Model 3: $F_{(14, 1224)}=182.05$; $p < .001$; $R^2 = .966$.

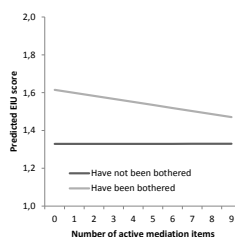
Model 4: Log likelihood = -9403.69; Wald $\chi^2_{(14)} = 2677.87$; $p < .001$.

Kalmus, V., Blika, L. & Ólafsson, K. (2015) Does it matter what mama says: Evaluating the role of parental mediation in European adolescents' excessive internet use? *Children and Society*, 29 (2) pp. 122-133.

23

Figure 1: Predicted EIU score by the level of active mediation and whether the child has been bothered by something on the internet

Kalmus, V., Blika, L. & Ólafsson, K. (2015) Does it matter what mama says: Evaluating the role of parental mediation in European adolescents' excessive internet use? *Children and Society*, 29 (2) pp. 122-133.

24

HÁSKÓLINN Á AKUREYRI

HUG- OG FÉLAGSVÍSINDASVIÐ

Gögn

Könnun EU Kids Online

Svör frá 25.000 börnum og foreldrum þeirra

Gerð í maí – október 2010

25 lönd í Evrópu

Könnun Net Children Go Mobile

Svör frá 3,500 börnum

Gerð í júlí 2013 – mars 2014

7 lönd í Evrópu

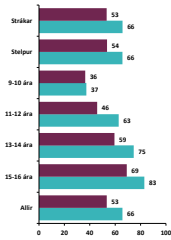
25

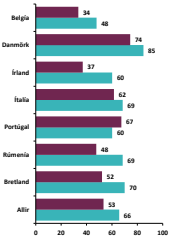
HÁSKÓLINN Á AKUREYRI

HUG- OG FÉLAGSVÍSINDASVIÐ

■ % Nota einhvern tímann í sínu herbergi 2010
■ % Nota internetið víðhægt í sínu herbergi 2013-14

■ % Nota einhvern tímann í sínu herbergi 2010
■ % Nota internetið víðhægt í sínu herbergi 2013-14

Nota internetið í sínu herbergi breyting 2010-2014

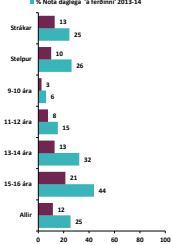
26

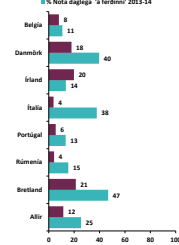
HÁSKÓLINN Á AKUREYRI

HUG- OG FÉLAGSVÍSINDASVIÐ

■ % Nota einhvern tímann á ferðinni* 2010
■ % Nota daglega á ferðinni* 2013-14

■ % Nota einhvern tímann á ferðinni* 2010
■ % Nota daglega á ferðinni* 2013-14

Nota internetið þegar þau eru „á ferðinni“
(when out and about), breyting 2010-2014

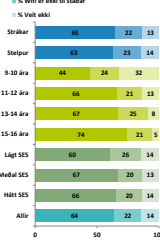
27

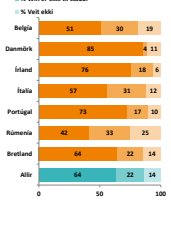
HÁSKÓLINN Á AKUREYRI

HUG- OG FÉLAGSVÍSINDASVIÐ

■ % WiFi er til staðar (þótt endlauga fyrir nemendur)
■ % WiFi er ekki til staðar
■ % Veit ekki

■ % WiFi er til staðar (þótt endlauga fyrir nemendur)
■ % WiFi er ekki til staðar
■ % Veit ekki

Er þráðlaust net til staðar í grunnskólum?

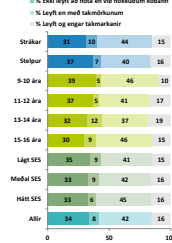
28

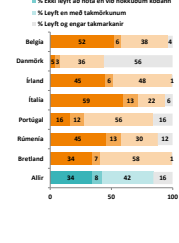
HÁSKÓLINN Á AKUREYRI

HUG- OG FÉLAGSVÍSINDASVIÐ

■ % Ekki leyft að nota
■ % Ekki leyft að nota en við hökkulum höndum
■ % Leyft en með takmarkunum
■ % Leyft og engar takmarkanir

■ % Ekki leyft að nota
■ % Ekki leyft að nota en við hökkulum höndum
■ % Leyft en með takmarkunum
■ % Leyft og engar takmarkanir

Ef þráðlaust net er til staðar, geta nemendur notað það?

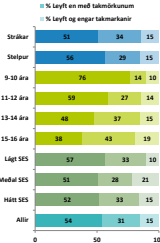
29

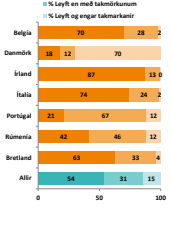
HÁSKÓLINN Á AKUREYRI

HUG- OG FÉLAGSVÍSINDASVIÐ

■ % Ekki leyft
■ % Leyft en með takmarkunum
■ % Leyft og engar takmarkanir

■ % Ekki leyft
■ % Leyft en með takmarkunum
■ % Leyft og engar takmarkanir

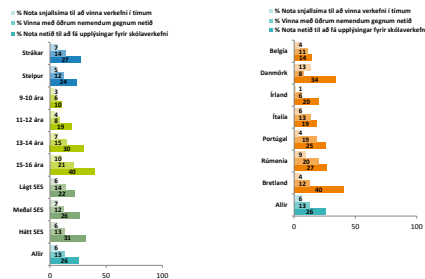
Eru reglur eða takmarkanir á notkun síma í skólanum?

30

HÁSKÓLINN Á AKUREYRI

HUG- OG FÉLAGSVÍSINDASVIÐ

Nota nemendur Internetið eða snjallsíma til að vinna skólaferkefni (% gera daglega)?

31

HÁSKÓLINN Á AKUREYRI

HUG- OG FÉLAGSVÍSINDASVIÐ

	Model 1			Model 2			Model 3		
	b	SE(b)	EXP(b)	b	SE(b)	EXP(b)	b	SE(b)	EXP(b)
Constant	-0,57	0,15	0,57	-0,57	0,15	0,57	-0,60	0,16	0,55
Age	0,48	0,02	1,13	0,48	0,06	1,61	0,46	0,06	1,58
Girls	0,12	0,09	0,36	0,13	0,09	1,14	0,13	0,09	1,13
Belgium (BE)	-1,04	0,16	2,72	-1,10	0,17	0,33	-1,11	0,19	0,33
Denmark (DK)	1,00	0,18	0,67	0,94	0,18	2,56	1,02	0,19	2,77
Ireland (IE)	-0,40	0,16	0,69	-0,44	0,16	0,65	-0,54	0,18	0,58
Italy (IT)	-0,38	0,16	0,36	-0,45	0,17	0,64	0,12	0,23	1,12
Portugal (PT)	-1,02	0,17	0,26	-1,01	0,17	0,37	-1,04	0,19	0,35
Romania (RO)	-1,34	0,18	0,89	-1,09	0,18	0,34	-0,99	0,20	0,37
Age of first internet use	-0,12	0,02	1,19	-0,12	0,02	0,88	-0,09	0,06	0,91
Medium SES (vs low SES)	0,18	0,11	1,18	0,18	0,11	1,19	0,18	0,11	1,20
High SES (vs low SES)	0,17	0,12	2,71	0,15	0,12	1,16	0,15	0,12	1,16
Parent(s) use(s) mobile devices	1,00	0,11	2,71	1,01	0,11	2,74	1,02	0,11	2,78
Age x BE				0,12	0,08	1,12	0,12	0,09	1,13
Age x DK				-0,12	0,08	0,89	-0,13	0,09	0,88
Age x IE				0,10	0,08	1,11	0,07	0,09	1,07
Age x IT				0,11	0,08	1,12	0,29	0,10	1,34
Age x PT				-0,01	0,08	0,99	-0,01	0,09	0,99
Age x RO				-0,22	0,08	0,80	-0,16	0,09	0,85
Age of first internet use x BE							-0,01	0,08	0,99
Age of first internet use x DK							0,05	0,09	1,05
Age of first internet use x IE							0,06	0,08	1,07
Age of first internet use x IT							-0,29	0,09	0,75
Age of first internet use x PT							0,02	0,09	1,02
Age of first internet use x RO							-0,30	0,08	0,90

Hvað hefur áhrif á að eiga snjallsíma?

32

HÁSKÓLINN Á AKUREYRI

HUG- OG FÉLAGSVÍSINDASVIÐ

Hvað hefur áhrif á að eiga snjallsíma?

Aldur

Fyrir hvert aldersár +58%

Kynferði

Fyrir stelpur +13%

Land

Líklegast í Danmörku

Ólíklegast í Rúmeníu

Hvað krakkarnir voru gömul þegar þau byrjuðu að nota netið

Fyrir hvert ár -9%

SES heimilisins

Meðal SES +20%

Hátt SES +16%

Hvort foreldrar nota snjallsíma eða spjaldtölvu

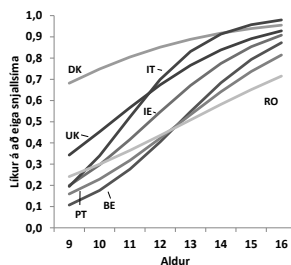
Ef foreldrar nota +178%

33

HÁSKÓLINN Á AKUREYRI

HUG- OG FÉLAGSVÍSINDASVIÐ

Hvað hefur áhrif á að eiga snjallsíma?

34

HÁSKÓLINN Á AKUREYRI

HUG- OG FÉLAGSVÍSINDASVIÐ

	b	SE(b)	EXP(b)	b	SE(b)	EXP(b)	b	SE(b)	EXP(b)
Constant	-0,77	0,16	0,46	-2,79	0,24	0,06	-2,55	0,35	0,08
Age	0,50	0,03	1,64	0,33	0,03	1,39	0,25	0,06	1,28
Girls	0,15	0,09	1,16	0,09	0,12	1,09	0,05	0,25	1,05
Belgium (BE)	-1,20	0,17	0,30	-0,91	0,23	0,40	-1,24	0,52	0,29
Denmark (DK)	0,44	0,16	1,55	-0,16	0,22	0,85	0,77	0,45	2,15
Ireland (IE)	-0,35	0,16	0,71	-0,21	0,22	0,81	0,54	0,38	1,72
Italy (IT)	-0,19	0,16	0,82	0,08	0,24	1,08	-0,55	0,46	0,58
Portugal (PT)	-0,79	0,17	0,46	-0,11	0,24	0,89	-1,58	0,55	0,21
Romania (RO)	-1,35	0,19	0,26	-0,68	0,26	0,51	-1,52	0,55	0,22
Age of first internet use	-0,12	0,02	0,88	-0,08	0,03	0,92	-0,08	0,03	0,91
Medium SES (vs low SES)	-0,04	0,11	0,96	-0,36	0,16	0,70	-0,39	0,17	0,68
High SES (vs low SES)	-0,14	0,12	0,87	-0,54	0,17	0,58	-0,57	0,17	0,57
Parent(s) use(s) mobile devices	1,01	0,11	2,74	0,56	0,15	1,75	0,54	0,16	1,72
Child owns a smartphone				4,06	0,15	58,21	3,77	0,38	43,25
Owning a smartphone x age							0,11	0,07	1,12
Owning a smartphone x gender							0,07	0,28	1,07
Owning a smartphone x BE							0,39	0,57	1,47
Owning a smartphone x DK							-0,36	0,50	0,38
Owning a smartphone x IE							-1,30	0,45	0,33
Owning a smartphone x IT							0,87	0,54	2,38
Owning a smartphone x PT							2,46	0,67	11,65
Owning a smartphone x RO							1,15	0,62	3,14

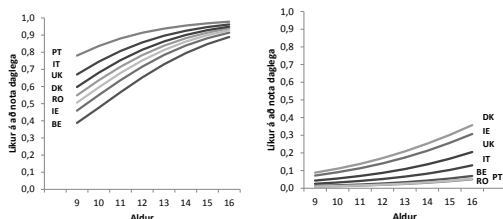
Hvað hefur áhrif á daglega notkun snjallsíma?

35

HÁSKÓLINN Á AKUREYRI

HUG- OG FÉLAGSVÍSINDASVIÐ

Hvað hefur áhrif á að nota snjallsíma til að fara á netið?

36

Hvernig nota börn internetið?	Hvað gera börn á internetinu?	Hvaða þættir móta upplifunina?	Hver er niðurstaðan fyrir börnin?
Notkun	Viðfangsefni	Tækifæri / Hættur	Ávinningur / Skaði
Hvar	Læra	Vandað efni	Þekking
Hvernig	Búa til	Efni búið til af börnum	Sjálfsmynd
Hve mikið	Leika	Klámfengið efni/ skilaboð	Félagstengsl
	Hitta fólk	Tengsl við ökuhnuga	Gildi
	Slæpast	Einelti	Þáttataka
Færni	Prufa	Misnotkun upplýsinga	Viðnámsþróttur
	Leggja í einelti		Óþægindi
o.s.frv.	o.s.frv.	o.s.frv.	Misnotkun
			o.s.frv.

HÆTTUR OG TÆKIFÆRI Á NETINU

Möguleikar á internetinu

	Tækifæri	Hættur
Neikvæð niðurstaða	Töpuð tækifæri (útilokun)	Óþægindi (huglægt) Skaði (hlutlægt)
Jákvæð niðurstaða	Gagn og ánægja	Læra að takast á við vanda (viðnámsþróttur)

Að lokum

Við lifum ekki á hátindi sögunnar

Við sjáum alls ekki fyrir endann á hinni rafrænu samskiptabyrtingu

Áhrif af formbreytingum taka tíma að koma fram

Við sjáum skýrt ýmsar formbreytingar en viðmið og gildi samfélagsins hafa tilhneigingu til að breytast mjög hægt

Það er erfitt að skilgreina þróunina sem annaðhvort jákvæða eða neikvæða

Fyrir sum börn við sumar kringumstæður o.s.frv.

Frekari upplýsingar

EU Kids Online verkefnið

www.eukidsonline.net

Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., & Ólafsson, K. (2011). *Risks and safety on the internet: The perspective of European children. Full findings.*

Net Children Go Mobile verkefnið

www.netchildrengomobile.eu

Mascheroni, G. & Ólafsson, K. (2014). *Net Children Go Mobile: risks and opportunities.* Second edition. Milano: Educatt.

Þakkið:

Giovanna Mascheroni og aðrir kollegar í NCGM verkefninu
Sonia Livingstone, Leslie Haddon og aðrir kollegar í EU Kids Online verkefninu

og auðvitað
öll börnin sem tóku þátt í þessum rannsóknum